

Жоба туралы қысқаша ақпарат

Жоба аты	AP09260144 «Рекреациялық сыйымдылықты бағалау және антропогендік әсерді азайту негізінде Қазақстан Республикасының табиғи туристік-рекреациялық ресурстарын ұтымды пайдалану» (0121PK00303)
Жоба өзектілігі	Туристік саланың тұрақты дамуын қамтамасыз ету үшін туристік ағындарды басқарудың, рекреациялық әлеуетті бағалаудың және Қазақстанның табиғи кешендеріне антропогендік әсерді барынша азайтудың ғылыми негізделген тәсілдерін әзірлеу қажеттілігімен айқындалады. COVID-19 пандемиясы әлемдік туризмге кері әсерін тигізгеніне қарамастан, Қазақстанның ішкі туризміне қызығушылықты арттыру тенденциясын көрсетті, бұл тұрақтылық және қоршаған ортаны басқару қағидаттарында жаңа туристік бағыттарды дамытуды маңызды етеді.
Жоба мақсаты	Ғылыми жобаның мақсаты рекреациялық мүмкіндіктерді және теріс антропогендік әсерді азайтуды ескере отырып, Қазақстанның табиғи туризмі мен рекреациялық ресурстарын ұтымды пайдалану негізінде аумақтарды тұрақты дамыту үшін мемлекеттік және жергілікті билік органдарының рекреациялық әсерін реттеу механизмін әзірлеу болып табылады.
Жоба міндеттері	Жобаның міндеттері туристік-рекреациялық әлеуетті бағалау және табиғи туристік-рекреациялық нысандарды ұтымды пайдалану әдістері бойынша заманауи әлемдік және отандық зерттеулерге жүйелі талдау жасау; Қазақстан жағдайлары үшін жетілдірілген әдістемені әзірлеу; Қазақстан Республикасының табиғи туристік және рекреациялық объектілерін анықтау және олардың тартымдылығын талдау; туристік-рекреациялық сыйымдылықты және рұқсат етілген антропогендік жүктемені есептеу үшін деректерді жинау және өңдеу; сандық нәтижелерді тексеру; алынған нәтижелерді визуализациялау; туристік объектілерді дамытудың сценарийлерін әзірлеу; аумақтың экономикалық және әлеуметтік жағдайларын ескере отырып, қоршаған ортаны тиімді басқару үшін мемлекеттік және жергілікті органдардың рекреациялық әсерді реттеу тетіктерін әзірлеу.
Күтілетін және қол жеткізілген нәтижелер	Туристік-рекреациялық әлеуетті бағалауға арналған заманауи зерттеулерге жүйелі талдау жасалды және әлемдік ауқымда да, ТМД елдерінде де табиғи туристік және рекреациялық объектілерді ұтымды пайдалану әдістері. Тақырыпқа қатысты концептуалды-терминологиялық аппараттың дамуының тарихи-хронологиялық аспектілері қарастырылып, туристік-рекреациялық мүмкіндіктерді бағалаудың әртүрлі тәсілдерінің салыстырмалы талдауы берілген. Зерттеу үдерісі барысында тұрақты туризмді дамытудың негізгі тенденциялары мен принциптері анықталып, табиғи және рекреациялық туризм объектілерінің анықтамасы ұсынылды. Талдау нәтижелері осы саладағы әдістемелік базаны одан әрі дамыту үшін құнды ақпарат береді және туристік және рекреациялық ресурстарды басқару тиімділігін арттыруға ықпал етеді. Қазақстанның жекелеген аумақтарының туристік-рекреациялық мүмкіндіктері мен әлеуетін бағалаудың кешенді әдістемесі құрылды. Әдістеме аймақтың ерекшеліктерін көрсететін коэффициенттерді есептеуді қамтиды және әртүрлі әдістер мен тәсілдерді, соның ішінде баллдық және көрнекі бағалауды, овертуризмді талдауды және анық емес логикалық

	<p>модельдерді пайдалануды ескере отырып, табиғи объектілерді бағалау бойынша негізделген ұсыныстарды береді. Туристік кешеннің құрылымдық құрамдас бөліктерін когнитивті модельдеуге ерекше назар аударылады, бұл кең таралған платформалардан ерекшеленетін графикалық модельдерді құрудың жаңа әдісін анықтауға мүмкіндік берді. Бұл тәсіл ерекше қорғалатын аумақтар үшін қалдық және оңтайлы рекреациялық мүмкіндіктерді бағалау, туристік қызметтің қауіпсіздігі мен тұрақтылығын қамтамасыз ету мысалында көрсетілген. Бұдан басқа, нәтижелер бөлімінде қолданыстағы бағалау әдістерінің салыстырмалы талдауы бар және Қазақстандағы әзірленген әдістемені одан әрі жетілдіру мен сынақтан өткізудің әдістемелік негізі ұсынылады.</p> <p>Қазақстан Республикасының табиғи туристік-рекреациялық нысандарына талдау жүргізіліп, туризмді дамытудың перспективалық бағыттары айқындалып, олардың тартымдылығы бағаланды. Жұмыс саланың қазіргі жағдайы мен даму әлеуетінің тұтас бейнесін қалыптастыруға мүмкіндік беретін сауалнамалық сауалнама әдісін қолдану арқылы ауқымды социологиялық зерттеулерге негізделген. Антропогендік жүктеменің бөлінуін графикалық түрде көрсету және туристік-рекреациялық әлеуетті бағалау нәтижелері бойынша шиеленіскен экологиялық жағдайы бар аймақтарды анықтау үшін ГАЗ технологиялары негізінде интерактивті картографиялық материалдар әзірленді. Және туризмді табысты және серпінді дамытуға бағытталған туристік-рекреациялық нысандарға жағымсыз антропогендік әсерді азайтудың кезеңдері мен нақты шараларын көрсететін бас жоспар әзірленді. Оң тәжірибені басқа туристік және рекреациялық аймақтарға/объектілерге ұқсас жағдайларға экстраполяциялауға болады.</p>
<p>Зерттеу тобы мүшелерінің аты-жөні, идентификаторлары (Scopus Author ID, Researcher ID, ORCID, бар болса) және сәйкес профильдерге сілтемелер</p>	<p>1. Асипова Жанна Медеуовна (<i>жобаның ғылыми жетекшісі</i>) Scopus Author ID: 56124528100 (https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=56124528100). Web of Science ResearcherID: ABF-8258-2021 (https://www.webofscience.com/wos/author/record/2436527). ORCID ID: 0000-0003-1260-4867 (https://orcid.org/0000-0003-1260-4867).</p> <p>2. Нұрұлы Елдар (<i>жобаның жауапты орындаушысы, ғылыми қызметкер</i>) Scopus Author ID: 57198426770 (https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57198426770). Web of Science ResearcherID: V-7078-2017 (https://www.webofscience.com/wos/author/record/464742). ORCID ID: 0000-0002-9321-2285 (https://orcid.org/0000-0002-9321-2285).</p> <p>3. Ақтымбаева Алия Сағындықовна (<i>жетекші ғылыми қызметкер</i>) Scopus Author ID: 55916649100 (https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=55916649100). Web of Science ResearcherID: N-9777-2014 (https://www.webofscience.com/wos/author/record/1291294). ORCID ID: 0000-0003-1269-4356 (https://orcid.org/0000-0003-1269-4356).</p>

	<p>4. Павличенко Людмила Михайловна (<i>жетекші ғылыми қызметкер</i>) Scopus Author ID: 55367910300 (https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=55367910300). ORCID ID: 0000-0002-2650-806X (https://orcid.org/0000-0002-2650-806X).</p> <p>5. Танкибаева Алия Газизжановна (<i>аға ғылыми қызметкер</i>) Scopus Author ID: 57205715860 (https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57205715860). Web of Science ResearcherID: AFI-1276-2022 (https://www.webofscience.com/wos/author/record/3670322). ORCID ID: 0000-0003-0341-0032 (https://orcid.org/0000-0003-0341-0032).</p> <p>6. Байбуриев Руслан Муратович (<i>ғылыми қызметкер</i>) Scopus Author ID: 57192215727 (https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57192215727). Web of Science ResearcherID: AAR-4839-2020 (https://www.webofscience.com/wos/author/record/2504073,29041473). ORCID ID: 0000-0001-8752-9190 (https://orcid.org/0000-0001-8752-9190).</p> <p>7. Сапиева Акмарал Женисбаевна (<i>ғылыми қызметкер</i>) Scopus Author ID: 58309908500 (https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=58309908500). Web of Science ResearcherID: ABC-9046-2022 (https://www.webofscience.com/wos/author/record/2547787). ORCID ID: 0000-0001-7717-8139 (https://orcid.org/0000-0001-7717-8139).</p> <p>8. Базарбекова Мадина Медеуовна (<i>ғылыми қызметкер</i>) Scopus Author ID: 57201650093 (https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57201650093). Web of Science ResearcherID: JNE-4532-2023 (https://www.webofscience.com/wos/author/record/51385902). ORCID ID: 0000-0002-2528-5079 (https://orcid.org/0000-0002-2528-5079).</p> <p>9. Пазылхайыр Бауыржан Мейрамбекұлы (<i>ғылыми қызметкер</i>) Web of Science ResearcherID: HPC-7071-2023 (https://www.webofscience.com/wos/author/record/38847257). ORCID ID: 0000-0002-2296-9512 (https://orcid.org/0000-0002-2296-9512).</p>
Жарияланымдар тізімі (URL, DOI көрсетілген)	<p>1) Aktymbayeva, A., Nuruly, Y., Artemyev, A., Kaliyeva, A., Sapiyeva, A., Assipova, Z. Balancing Nature and Visitors for Sustainable Development: Assessing the Tourism Carrying Capacities of Katon-Karagay National Park, Kazakhstan // <i>Sustainability</i>. – 2023. – No. 15(22). – 15989. https://doi.org/10.3390/su152215989 (<i>Web of Science: Q2-Q3 (SCIE, SSCI), Journal Impact Factor 2022=3.9; Scopus: 87-58 проценти, CiteScore 2022=5.8, SJR 2022=0.664</i>).</p> <p>2) Koshim A., Sergeyeva A., Kakimzhanov Y., Aktymbayeva A., Sakypbek M., Sapiyeva A. Sustainable Development of Ecotourism in “Altynemel” National Park, Kazakhstan: Assessment through the Perception of Residents // <i>Sustainability</i>. – 2023. – No. 15(11). – 8496. – URL: https://doi.org/10.3390/su15118496 (<i>Web of Science: Q2-Q3</i>).</p>

(SCIE, SSCI), Journal Impact Factor 2022=3.9; Scopus: 87-58 проценти, CiteScore 2022=5.8, SJR 2022=0.664).

3) Assipova, Z., Pazykhayir, B., Karatayev, D. Best Examples of Tourism Environmental Management at the Destinations: Integrative Literature Review // *Economic Series of the Bulletin of L.N. Gumilyov Eurasian National University*. – 2022. – No. 141(4). – P. 258-271. – URL: <https://doi.org/10.32523/2789-4320-2022-4-258-271> (ҒЖБССҚЕК).

4) Pazykhayir B., Assipova Zh.M., Bertocchi D. Development of Tourism Environmental Management in Kazakhstan Based on Successful International Experience // *Bulletin of the Karaganda University. Economy Series*. – 2023. – No. 2(110). – P. 79-89. – URL: <https://doi.org/10.31489/2023Ec2/79-89> (ҒЖБССҚЕК).

5) Pazykhayir B.M., Assipova Zh.M., Aktymbayeva A.S. Research in Eco-Tourism in Kazakhstan as A Successful Mechanism in the Development of Environmental Tourism Management // *Central Asian Economic Review*. – 2023. – No. 1(148). – P. 83-97. – URL: <https://doi.org/10.52821/2789-4401-2023-1-83-97> (ҒЖБССҚЕК).

6) Сақыпбек М.А., Асипова Ж.М., Қалиева А.Б., Ақтымбаева А.С. Мемлекеттік және жеке меншік туристік кәсіпорындар арасындағы серіктестікте бюрократия мен үйлестіру мәселелері // *ҚазҰУ Хабаршысы. География сериясы*. – 2023. – № 3(70). – Б. 124-136. – URL: <https://doi.org/10.26577/JGEM.2023.v70.i3.10> (ҒЖБССҚЕК).

7) Tankibayeva A., Aktymbayeva A., Assipova Z., Nuruly Y. Adaptive Management of Tourism Carrying Capacity in Nature-Based Sites: Operationalizing Adaptivity Dimensions // *International Tourism Congress ITC2022 “Tourism – Going Back / Forward to Sustainability”*, November (16) 17-19, 2022 / Łódź, Poland. – 151-152 pp. – URL: https://spot-erasmus.eu/wp-content/uploads/2022/11/ITC2022_BookOfAbstracts_V1.pdf (баяндама).

8) Assipova Z.M., Nuruly Y. The Evolution of Community-Based Tourism Development in Kazakhstan: A Case Study of Saty Village // *Royal Geographical Society (with IBG) Annual International Conference 2022, Newcastle upon Tyne, UK – Newcastle University*. – URL: <https://virtual.oxfordabstracts.com/#/event/2788/submission/1458> (баяндама).

9) Әбдіғұл С.А., Нұрұлы Е. Имантау-Шалқар курорттық аймағының туристік-рекреациялық әлеуетін бағалау // *«Фараби әлемі» атты студенттер мен жас ғалымдардың халықаралық ғылыми конференция материалдары*. – Алматы, Қазақстан, 2023 жылдың 6-8 сәуірі. – Алматы: Қазақ университеті, 2023. – Б. 254-255. – URL: <https://pps.kaznu.kz/ru/Main/FileShow2/218330/109/3/18236/2023//> (баяндама).

10) Akanov M.D., Nuruly Y. Navigating Challenges in Developing Water Tourism in Kazakhstan: An Analytical Review // *Materials of the International Scientific Conference of Students and Young Scientists “Farabi alemi”*. – Almaty, Kazakhstan, April 6-8, 2023. – Almaty: Qazaq University, 2023. – P. 256-257. – URL:

	<p>https://pps.kaznu.kz/ru/Main/FileShow2/218331/109/3/18236/2023// (баяндама).</p> <p>11) Адилова А.Ә., Нұрұлы Е. Астротуризм: Маңғыстау облысында дамыту және ұйымдастыру мүмкіндіктері // <i>«Фараби әлемі» атты студенттер мен жас ғалымдардың халықаралық ғылыми конференция материалдары.</i> – Алматы, Қазақстан, 2023 жылдың 6-8 сәуірі. – Алматы: Қазақ университеті, 2023. – Б. 257-258. – URL: https://pps.kaznu.kz/ru/Main/FileShow2/218332/109/3/18236/2023// (баяндама).</p> <p>12) Aitzhan G.A., Nuruly Y. The Importance and Role of Quasi-Public Companies in Tourism Industry Development // <i>Materials of the International Scientific Conference of Students and Young Scientists “Farabi alemi”.</i> – Almaty, Kazakhstan, April 6-8, 2023. – Almaty: Qazaq University, 2023. – P. 258-259. – URL: https://pps.kaznu.kz/ru/Main/FileShow2/218333/109/3/18236/2023// (баяндама).</p> <p>13) Жақсыбай П.М., Нұрұлы Е. Қазақстанда «дарк» туризмнің жаңа мамандандырылған түрлерін дамыту әлеуеті («апаттар туризмі» мысалында) // <i>«Фараби әлемі» атты студенттер мен жас ғалымдардың халықаралық ғылыми конференция материалдары.</i> – Алматы, Қазақстан, 2023 жылдың 6-8 сәуірі. – Алматы: Қазақ университеті, 2023. – Б. 253-254. – URL: https://pps.kaznu.kz/ru/Main/FileShow2/218329/109/3/18236/2023// (баяндама).</p> <p>14) Amanbek J.J., Sapiyeva A.Zh. Current Situation and Future Development of Wedding Tourism in Kazakhstan // <i>Materials of the International Scientific Conference of Students and Young Scientists “Farabi alemi”.</i> – Almaty, Kazakhstan, April 6-8, 2023. – Almaty: Qazaq University, 2023. – P. 265. (баяндама).</p> <p>15) Джолдасбекова М.М., Сапиева А.Ж. Тарихи-мәдени ескерткіштерді виртуалды 3D-реконструкциялау (Талхиз қалашығының объектілері мысалында) // <i>«Фараби әлемі» атты студенттер мен жас ғалымдардың халықаралық ғылыми конференция материалдары.</i> – Алматы, Қазақстан, 2023 жылдың 6-8 сәуірі. – Алматы: Қазақ университеті, 2023. – Б. 277. (баяндама).</p>
Патент туралы ақпарат	<p>1) Авторлық құқықпен қорғалатын объектілерге құқықтардың мемлекеттік тізілімге мәліметтерді енгізу туралы куәлік (авторлық құқық объектісі: ғылыми туынды) / 2021 жылғы 14 қыркүйек № 20253 «Системный анализ современных исследований в мире и в странах СНГ по оценке туристско-рекреационной емкости и методов рационального использования природных туристско-рекреационных объектов» / Асипова Ж.М., Танкибаева А.Г., Нұрұлы Е., Ақтымбаева А.С., Базарбекова М.М., Сапиева А.Ж., Махамбетжан С.М., Карыспаева А.Е., Сақыпбек М.А.</p> <p>2) Авторлық құқықпен қорғалатын объектілерге құқықтардың мемлекеттік тізілімге мәліметтерді енгізу туралы куәлік (авторлық құқық объектісі: ғылыми туынды) / 2022 жылғы 15 сәуір № 25141 «Analysis of local community role in tourism environmental management» / Пазылхайыр Б.М., Асипова Ж.М., Нұрұлы Е.</p> <p>3) Авторлық құқықпен қорғалатын объектілерге құқықтардың мемлекеттік тізілімге мәліметтерді енгізу туралы куәлік (авторлық</p>

құқық объектісі: ғылыми туынды) / 2022 жылғы 10 маусым № 27050 «Қазақстанның туристік дестинацияларындағы овертуризм (Көлсай көлдері мысалында)» / Сапиева А.Ж., Аршабек М.Ж.

4) Авторлық құқықпен қорғалатын объектілерге құқықтардың мемлекеттік тізілімге мәліметтерді енгізу туралы куәлік (авторлық құқық объектісі: ғылыми туынды) / 2023 жылғы 25 сәуір № 35023 «Қазақстанның ұлттық парктерінде қоғамдастықтарға негізделген туризмді ұйымдастырудың оңтайлы моделі (Жоңғар Алатауы МҰТП мысалында)» / Сапиева А.Ж., Моминов С.А., Қалиева А.Б.

5) Авторлық құқықпен қорғалатын объектілерге құқықтардың мемлекеттік тізілімге мәліметтерді енгізу туралы куәлік (авторлық құқық объектісі: ғылыми туынды) / 2023 жылғы 01 маусым № 36568 «Цифрлық технологиялар арқылы туристік дестинацияларды ілгерілету (виртуалды 3D панорамаларды жобалау мысалында)» / Нұрұлы Е., Айтжанова С.С.

6) Авторлық құқықпен қорғалатын объектілерге құқықтардың мемлекеттік тізілімге мәліметтерді енгізу туралы куәлік (авторлық құқық объектісі: ғылыми туынды) / 2023 жылғы 02 маусым № 36591 «Қазақстандағы «астротурларды» аумақтық ұйымдастырудың мүмкіндіктері (Маңғыстау облысының мысалында)» / Нұрұлы Е., Адилова А.Ә.

7) Авторлық құқықпен қорғалатын объектілерге құқықтардың мемлекеттік тізілімге мәліметтерді енгізу туралы куәлік (авторлық құқық объектісі: ғылыми туынды) / 2023 жылғы 02 маусым № 36592 «Туризмді дамытудағы квазимемлекеттік компаниялардың рөлі («Kazakh Tourism» ҰК» АҚ мысалында)» / Нұрұлы Е., Айтжан Г.А.

8) Авторлық құқықпен қорғалатын объектілерге құқықтардың мемлекеттік тізілімге мәліметтерді енгізу туралы куәлік (авторлық құқық объектісі: ғылыми туынды) / 2023 жылғы 02 маусым № 36599 «Қазақстанда «дарк» туризмнің жаңа мамандандырылған түрлерін дамыту әлеуеті («апаттар туризмі» мысалында)» / Нұрұлы Е., Жақсыбай П.М.

9) Авторлық құқықпен қорғалатын объектілерге құқықтардың мемлекеттік тізілімге мәліметтерді енгізу туралы куәлік (авторлық құқық объектісі: ғылыми туынды) / 2023 жылғы 06 маусым № 36688 «Имантау-Шалқар курорттық аймағының туристік әлеуеті дестинация ретінде» / Нұрұлы Е., Әбдіғұл С.А.

10) Авторлық құқықпен қорғалатын объектілерге құқықтардың мемлекеттік тізілімге мәліметтерді енгізу туралы куәлік (авторлық құқық объектісі: ғылыми туынды) / 2023 жылғы 06 маусым № 36730 «Қонақжай үйлері туризм индустриясындағы шағын бизнестің перспективті бағыты ретінде» / Сапиева А.Ж., Ержанова А.А.

11) Авторлық құқықпен қорғалатын объектілерге құқықтардың мемлекеттік тізілімге мәліметтерді енгізу туралы куәлік (авторлық құқық объектісі: ғылыми туынды) / 2023 жылғы 09 маусым № 36957 «Қазақстанда су туризмін дамыту мәселелері мен болашағы (Шығыс Қазақстан облысының мысалында)» / Нұрұлы Е., Ақанов М.Д.